

DETALIZĒTS IZGLĪTĪBAS SISTĒMU RAKSTUROJOŠO STATISTISKO RAKSTURLIELUMU APRAKSTS

Latvijas izglītības situācijas novērtējumam kalpo izglītības sistēmas statistiskie raksturlielumi par pirmsskolu, vispārējo izglītību, iekļaujošu izglītību, profesionālo izglītību, augstāko izglītību, pedagogiem un akadēmisko personālu un izglītojamiem un pieaugušo dalību profesionālajā izglītībā. Tālāk atspoguļoti dati ir par 2019./2020. mācību/studiju gadu.

1. Pirmsskola

2013./2014. m. g. Latvijā darbojās 617 pirmsskolas izglītības iestādes, no tām 526 pašvaldību dibinātas un 91 privātās izglītības iestāde. Izglītības iestādes apmeklēja 93 533 audzēkņi, no tiem 50 022 bija 0–4 gadus veci un bērni vecumā no 5 un vairāk gadiem – 43 511. 4 892 audzēkņi apguva pirmsskolas speciālo izglītības programmu. Izglītības iestādēs strādāja 9 703 darbinieki, no tiem 8 283 pedagogi, 1 031 – vadības un administrācijas darbā, 510 – atbalsta personāls.

2019./2020. m. g. ir palielinājies kā izglītības iestāžu skaits, tā audzēkņu skaits: darbojās 634 pirmsskolas izglītības iestādes, no tām 496 pašvaldību dibinātas un 138 privātās pirmsskolas izglītības iestādes. Pirmsskolas izglītības programmās bija iesaistīti 100 291 audzēkņi, no tiem 58 368 bija 0–4 gadus veci un 41 923 vecuma grupā no 5 un vairāk gadiem. 3 951 audzēkņi apguva pirmsskolas speciālo izglītības programmu. Pirmsskolas izglītības iestādēs strādāja 11 430 darbinieki 11 950 pedagoģiskajos amatos, t. sk. 9 614 pedagogi, 1 176 vadītāji un administratīvie darbinieki, 905 – atbalsta personāls (skolotājs logopēds, speciālais pedagogs, izglītības psihologs), 122 – interešu izglītības skolotāji, 45 – speciālās izglītības skolotāji un 88 – pārējie pedagogi atbalsta personāla amatos.

2. Vispārējā izglītība

2013./2014. m. g. Latvijā darbojās 807 (759 pašvaldību dibinātas, 2 valsts un 46 privātas) vispārīzglītojošās dienas skolas. 2019./2020. m. g. skolu skaits ir samazinājies līdz 695, no kurām 2 valsts dibinātas, 634 pašvaldības dibinātas un 59 privātās izglītības iestādes. Darbojās 12 neklātienēs un tālmācības izglītības iestādes, no tām 6 pašvaldību, 1 valsts un 5 privātu līdzekļu finansētas izglītības iestādes.

2019./2020. m. g. vispārīzglītojošās dienas mācību programmās mācījās 206 136 skolēnu, rādītājs ir audzis salīdzinājumā ar 2013./2014. m. g., kad mācījās 197 863 skolēnu.

Pamatizglītību (1.–9. klase) dienas izglītības programmās ieguva 176 676 izglītojamie. Pamatizglītību vakara, neklātienēs un tālmācības programmās ieguva 1 308 izglītojamie.

Vidējo izglītību (10.–12. klase) dienas izglītības programmās ieguva 29 460 izglītojamie. No tiem speciālās izglītības programmas apguva 86 izglītojamie. Neklātienē, vakara programmās un tālmācībā izglītību ieguva 6 558 izglītojamie, no tiem izglītību speciālās klasēs – 16 izglītojamie.

2019./2020. m. g. strādāja 28 822 pedagogi 40 654 pedagoģiskajos amatos, t. sk. 3 517 pedagogi atbalsta personāla amatos.

Pedagogi vispārējās izglītības dienas mācību iestādēs

2019./2020. m. g. strādāja 28 519 pedagogi, no tiem 25 201 jeb 88% no kopējā pedagogu skaita bija sievietes. Atbalsta personāls bija 3 517 darbinieks. Pedagogu skaits vecuma grupā līdz 50 gadiem bija 49%, savukārt pedagogi vecuma grupā virs 50 gadiem ir 51% no kopējā pedagogu skaita.

Interešu izglītība

2019./2020. m. g. interešu izglītības programmas vides, tehnikas, sporta, valsts aizsardzības, kultūrizglītības un citās jomās īstenoja 874 izglītības iestādes (pārsvarā skolas un bērnu un jauniešu iniciatīvu centri), un tajās reģistrēti 236 517 dalībnieki, kuri prasmes un zināšanas apguva 6 971 interešu izglītības skolotāju vadībā.

Bērnu un jauniešu līdzdalība interešu izglītības programmās 2019./2020. m. g. ir šāda – aptuveni 58% bija iesaistīti ar kultūrizglītību saistītās interešu izglītības programmās, 21% – sporta, 5% – tehniskās jaunrades (t. sk. STEM), 2% – vides izglītības, 14% – citu jomu programmās.

Mazākumtautību izglītība

Pēc Valsts izglītības informācijas sistēmas datiem 2019./2020. m. g. 100 mazākumtautību izglītības iestādes īstenoja izglītības programmu mazākumtautības valodā (krievu (90), poļu (4), ukraiņu (1), baltkrievu (1), ivrits (2), lietuviešu (1); igauņu (1)).

Darbojās 56 divplūsmu skolas, kas īsteno izglītības programmu gan latviešu, gan krievu valodā. 11 privātās izglītības iestādes īsteno izglītības programmu krievu valodā, 8 privātās izglītības iestādes īsteno izglītības programmu gan latviešu, gan arī krievu valodā.

Mazākumtautību skolēnu skaits 4 gadu periodā:

- 2019./2020. m. g. 56279 skolēni (26,2% no kopējā skolēnu skaita. Kopā: 214521 skolēns).
- 2018./2019. m. g. – 57 973 skolēni (26,9% no kopējā skolēnu skaita. Kopā: 214 904 skolēni).
- 2017./2018. m. g. – 58 968 skolēni (27,4 % no kopējā skolēnu skaita. Kopā: 215 109 skolēni).
- 2016./2017. m. g. – 58 127 skolēni (27% no kopējā skolēnu skaita. Kopā: 215 152 skolēni).

Pedagogu skaits mazākumtautību izglītības programmās 4 gadu periodā:

- 2019./2020. m. g. – 4312 pedagogi (18% no kopējā skaita).
- 2018./2019. m. g. – 4905 pedagogi (20,6% no kopējā skaita).
- 2017./2018. m. g. – 4975 pedagogi (20,7% no kopējā skaita).
- 2016./2017. m. g. – 4931 pedagogi (20,4% no kopējā skaita).

3. Speciālā izglītība

2019./2020. m. g. Latvijā kopumā bija 51 speciālās izglītības iestādes, kurās mācījās 5 579 izglītojamie (5 493 izglītojamie apguva speciālo pamatizglītību un 86 izglītojamais apguva speciālo vidējo izglītību). Savukārt 34 vispārējās izglītības iestādēs, kurās atvērtas speciālās klases, pamatizglītību apguva 1 180 izglītojamie.

Izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaits, kuri integrēti vispārējās izglītības iestādēs (kopumā 369 iestādēs) un apguva speciālās izglītības programmas bija 5 484. Speciālās izglītības iestādēs strādāja 2 548 pedagogi.

4. Profesionālā izglītība

2013./2014. m. g. profesionālo vidējo izglītību kopumā ieguva 31 055 audzēkņi, 2019./2020. m. g. audzēkņu skaits samazinājies līdz 26 772 audzēkņim jeb par 14%. 44 valsts pakļautības PII mācījās 24 986 audzēkņi, juridisku un fizisku personu pakļautībā esošās 7 izglītības iestādēs mācījās 726 audzēkņi un 7 pašvaldības pakļautības izglītības iestādēs mācījās 1 060 audzēkņi.

Kopš 2014. gada ir notikusi profesionālās izglītības iestāžu (t. sk. ietverot pašvaldības padotības izglītības iestādes) tīkla optimizācija un pilnveide. Tās rezultātā IZM padotības izglītības iestāžu skaits samazinājās no 38 (2012./2013. m. g.) uz 21 izglītības iestādi 2019./2020. m. g. KM resorā 2019./2020. m. g. profesionālo izglītību varēja iegūt 10 PII, salīdzinot ar 14 iestādēm 2014./2015. m. g. un 2019./2020. m. g. profesionālo izglītību kopumā piedāvāja 58 PII (t. sk. koledžas).

PII 2019./2020. m. g. mācījās 1 172 izglītojamie ar speciālām vajadzībām. Izglītību par valsts budžeta līdzekļiem ieguva 25 646 audzēkņi, maksas izglītību ieguva 681 audzēkņis un 445 audzēkņiem bija ES līdzekļu finansējums. No kopējā audzēkņu skaita 45% bija sievietes un 55% vīrieši.

Pedagogi profesionālās izglītības iestādēs – 2019./2020. m. g. strādāja 3 858 pedagogi 5 729 pedagoģiskajos amatos, t. sk. 41 pedagogi atbalsta personāla amatos.

5. Augstākā izglītība

2013./2014. studiju gadā AI sistēmā kopumā bija 61 izglītības iestāde, no tām 17 valsts augstskolas, 17 valsts koledžas, 16 juridisko personu dibinātas augstskolas un 8 juridisku personu dibinātas koledžas, kā arī 3 ārvalstu augstskolu filiāles. AI studēja 89 663 studenti.

2019./2020. studiju gadā AI sistēmā darbojās 54 izglītības iestādes: 6 universitātes, 21 augstskola un akadēmija, 19 koledžas, 6 augstskolu aģentūras un 2 ārvalstu augstskolu filiāles, kurās studēja 79 388 studenti. Pamata studijās 58 278 studenti un augstākā līmeņa studijās 21 110 studenti. Imatrikulēto kopskaits bija 29 376, pamata studijās 21 440 studenti un augstākā līmeņa studijās 7 936 studenti.

Valsts augstskolās pamata studijās studēja 36 430 studenti un augstākā līmeņa studijās – 18 203 students. No visiem studējošiem par valsts budžeta līdzekļiem pamata studijās studēja 39% studentu un augstākā līmeņa studijās – 48% studentu.

No AI studējošiem maģistra studiju programmās studēja 16% studentu (6% akadēmiskā maģistra studiju programmās un 10% profesionālā maģistra studiju programmās), kā arī 8% augstākā līmeņa profesionālajās programmās, kas pielīdzināmas maģistra līmeņa programmām, savukārt 3% – doktora studiju programmās. 2019./2020. studiju gadā Latvijas augstskolas ir absolvējuši 3 301 maģistri un 134 doktori. Jāatzīmē, ka kopš 2013. gada, kad absolvēja 315 doktori, novērojams absolventu doktoru skaita kritums, tomēr salīdzinot ar 2018./2019. akadēmisko gadu doktorantūras absolventu skaits nedaudz palielinājies..

Latvijas valsts augstskolās kopumā svešvalodās studēja 7 585 studējošie, juridisko personu dibinātās augstskolās – 9 662 un juridisko personu dibinātās koledžās – 423 studējošie.

Latvijā darbojas 21 valsts budžeta finansēta zinātniskā institūcija un 48 privāti finansētas zinātniskās institūcijas.

Augstskolu personāls un tā vecuma struktūra

2013./2014. studiju gadā akadēmiskais un vispārējais personāls bija 8 647 (3 541 akadēmiskais un 5 106 vispārējais personāls). Valsts augstskolās personas ar zinātnisko grādu bija 63% no akadēmiskā personāla kopskaita. 7% no akadēmiskā personāla bija līdz 30 gadu veci, savukārt 17% virs 65 gadu veci.

2019./2020. studiju gadā no valsts augstskolās strādājošiem akadēmiskais personāls bija 4 793 darbinieki, no kuriem 3 850 augstskola bija ievēlēšanas vieta un 943 tā nebija ievēlēšanas vieta. No valsts augstskolu akadēmiskā personāla, kam augstskola ir ievēlēšanas vieta, 576 bija profesori, 498 asociētie profesori, 804 docenti, 1218 vadošie pētnieki un pētnieki. No valsts augstskolu akadēmiskā personāla, kam augstskola ir ievēlēšanas vieta, jaunāki par 30 gadiem bija 4%, lielākais īpatsvars strādājošo bija 60 un vairāk gadus veci (26 %), no 30 līdz 39 gadiem īpatsvars veidoja 25%, un no 40 līdz 49 gadiem īpatsvars veidoja 24% (IZM dati).

Latvijas AI ir ievērojams sieviešu īpatsvars – 56%. Valsts augstskolās 55% jeb 2114 no kopējā akadēmiskā personāla, kam augstskola ir ievēlēšanas vieta, ir sievietes, no kurām 258 profesores, 265 asociētās profesores un 609 vadošās pētnieces un pētnieces.

Juridisko personu dibinātās augstskolas

Juridisko personu dibinātās augstskolās akadēmiskais personāls bija 1 205 darbinieki, no kuriem 584 darbiniekam konkrētā augstskola ir ievēlēšanas vieta un 621 darbiniekam konkrētā augstskola nav ievēlēšanas vieta. Personāla dzimumu procentuālā proporcija ir līdzīga kā valsts augstskolās – 54% no kopējā akadēmiskā personāla, kam augstskola ir ievēlēšanas vieta ir sievietes.

Koledžās

Valsts dibinātās koledžās akadēmiskais personāls bija 709 darbinieki, no kuriem 474 augstskola ir ievēlēšanas vieta un 235 darbiniekiem augstskola nav pamatdarbavieta. Valsts koledžās akadēmiskais personāls, kas jaunāks par 30 gadiem, ir 3% un vairāk kā 64 gadus veci ir 14%. Valsts koledžās 63% no akadēmiskā personāla, kam augstskola ir ievēlēšanas vieta, ir sievietes.

Juridisko personu dibinātās koledžās akadēmiskais personāls bija 159 darbinieki, no kuriem 81 darbiniekiem koledža ir pamatdarba vieta un 78 darbiniekam koledža nav pamatdarbavieta. Juridisko personu dibinātās koledžās 64% no akadēmiskā personāla, kam koledža ir pamatdarbavieta, ir sievietes.

6. Kultūrizglītības sistēma

Kultūrizglītība ir izglītības sistēmas sastāvdaļa, kurā darbojas dažādu dibinātāju (Kultūras ministrijas, Izglītības un zinātnes ministrijas, pašvaldību u.c.) izglītības iestādes un institūcijas.

Kultūrizglītības sistēmu veido pašvaldību, valsts vai juridisko personu dibinātās akreditētās izglītības iestādes, kas īsteno profesionālās ievirzes izglītības programmas – 2019. gada septembrī tajās mācījās 28443 audzēkņi un strādāja 3722 pedagogi. Kultūras ministrijas padotībā esošajās iestādēs, kuras īsteno profesionālās vidējās kultūrizglītības un radošās industrijas programmas 2019. g. septembrī mācījās 1875 audzēkņi un strādāja 723 pedagogi, bet IZM, pašvaldību un privātās izglītības iestādēs mācījās 2261 audzēkņi.

Kultūrizglītības augstākās izglītības institūcijas – mākslu un kultūras universitātēs – Latvijas Kultūras akadēmijā, Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā un Latvijas Mākslas akadēmijā, kas īsteno augstākās izglītības studiju programmas kultūras un radošo industrijas, kopā 2019. gada septembrī studēja 2362 studenti un strādāja 353 akadēmiskā personāla darbinieki, kā arī 73 viesprofesori, viesdocenti un vieslektori.

7. Pieaugušo izglītība

Latvijā 2020. gadā bija 1 907 675 iedzīvotāji, t. sk. 1 037 556 iedzīvotāji 25-64 g. v. (CSP, 2020). Saskaņā ar Darba spēka apsekojumu, kas ir saistošs ES valstīm, iedzīvotāju (25–64 g. v.) īpatsvars, kas piedalījušies pieaugušo izglītībā **četrus nedēļu laikā pirms aptaujas** 2019. gadā bija **7,4%** (2014. g. –

5,6%). Aktīvāk mācībās piedalījušies jaunie pieaugušie (25–34 g.v.) – 13,% (2014. g. – 10,4%). Turpretim pirmspensijas vecuma iedzīvotāju dalība bija ievērojami zemāka – tikai 3,4% 55–64 g. v. bija iesaistīti mācībās (2014. g. –

2,2%). Vīrieši mazāk iesaistījās mācībās nekā sievietes – 5,4% un 9,3% attiecīgi (2014. g. – 4,9% un 6,3%).

Savukārt aplūkojot pieaugušo aktivitāti izglītībā **12 mēnešos** (2016), secināms, ka **47,5%** aptaujāto (2011. gadā – 32,4%) ir mācījušies formālajā izglītībā un/vai piedalījušies neformālās izglītības pasākumos. Galvenokārt dalība izglītības aktivitātēs bija saistībā ar darbu (83,1%), lai uzlabotu savas darba prasmes un veicinātu karjeras iespējas.

52,5% respondentu nepiedalījās izglītības aktivitātēs. Kā galvenais iemesls tika minēts „mācības bija pārāk dārgas, nevarēja atļauties”, to atzīmēja 48,4% respondentu. Sarindojot mācību šķēršļus pēc nozīmīguma – ar darbu saistītie šķēršļi tika minēti 17,7% (12,6% – “nevarēja savienot ar darba grafiku” un 5,1% – nebija darba devēja atbalsta) un 14,5% – “pārāk dārgas mācības”.